

Mineviku varjud

Filmi „Mineviku varjud” (1924) pole säilinud, alles on vaid parkümmend filmikaadritest tehtud fotot. Film valmis „Eesti National Filmi” egiidi all – lavastus Valter Palm, kaamera Konstantin Märskä. Osades: rahvavanem Olev – Voldemar Toffer (Valdur Tohera), tema poeg Kaljo – Ants Lauter, tema tütar Virve – Elsa Silber, Kaljo mõrjsa Laine – Klaara Kruus, Uno – Eduard Türk.

See ei ole muidugi täielik nimekiri – filmist ja selle tegijatest saab pikemalt lugeda Veste Paasi raamatust „Olnud ajad” (Eesti Raamat, 1980).

Film räägib eestlaste vabadusvõitlusest saksa rüütlite vastu 13. saj. Ajakirjanduses säilinud kirjelduste kohaselt võiks süžee kokku võtta järgmiselt: ristirüütlite käes vangis olev Uno põgeneb oma rahva juurde ja kutsub üles võitlusele. Uno ja Virve vahel tekib armulugu. Rahvavanem Olev on juba vana ja pime ning truudust vannutakse tema pojale Kaljole. Jaaniöö pidustuste käigus röövivad ristirüütlid Uno ja Kaljo kauni pruudi Laine. Virve jälitab neid ja aitab Uno taas kord põgenema. Toimub võitlus ristirüütlite ja eestlaste vahel,

Kaljo vabastab oma pruudi Laine. Eestlased võidavad, kuid Uno hukkab lahingus.

Tegu on siis ajaloolise kostüümidraamaga, peaosades Eduard Türk ja Elsa Silber, n.-ö. teiseks paariks Ants Lauter ja Klaara Kruus.

Klaara Kruusi rolliks oli olla ilus pruut, keda röövitakse ja päästetakse.

Elsa Silber, kes on olnud tegev ka teistes tolaeagsetes filmides, on meenutanud filmi tegemist nõnda: „Ma julgeksin öelda, et suurelt osalt oli meie mäng improviseerimine. Miks ekraanikuju seda või teist teeb, oli ära seletatud, esineja hooleks jäi oma käitumist põhjendada. Siin tuli suureks kasuks Balduin Kusbocki kool. Klaara Kruus, kes oli kino „Rekord” kassapidaja, polnud isegi niipaljukest õppust saanud kui meie, kuid tuli osaga siiski toime.”

Võtted toimusid 30–40 päeva jooksul vabas õhus Keila-Joal, Kose-Lükatil, Harkus, Rannamõisas, Pirita kloostri ja Kadriorus. Massistseenides osales umbes 150 inimest.

Film esilinastus kinos „Rekord” 12.–23. detsembril 1924, 1926. aastal ostis filmi haridusministeerium koolidele näitamiseks ja järgneva aasta jooksul näidati seda filmi koolides kui ajaloo õppematerjali 36 korral.

Kommenteerinud
Ivi Tomingas

„Mineviku varjude”
kaks osatäitjat
– Klaara Kruus
ja tundmatu
(võimalik, et
Peeter Parikase
abikaasa Marje
Parikas, kes oli
kutseline näitleja
„Estonia” teatris).
1924. a.
Foto: erakogu

